

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita B. Francisci Xaverii

Torsellini, Orazio

Coloniae Agrippinae, 1610

III. Efferatos Mauricensium mores mitigat, Christianisque praeceptis instruit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42323

neri, Cyprianum & Henricum ad Comorinenses neophytos iuuandos proficisci iubebat: duos autem illos, qui apud Comorinenses tum versabantur, itemq; cæteros, ad se in Molucas euocabat, eo consilio, vt exiguis illis copiolis circum omnes regiones cursaret, omnibus, quoad eius fieri posset, opem laturus. Et Mauricæ expeditioni Deus haud dubiè fauit. Mensè Maio anni M. D. XLVI. ex Ternate cum soluisset, ad insulam Mauricam incolumis appulit.

CAPVT III.

Efferatos Mauricensium mores mitigat, Christianisq; præceptis instruit.

Maurica.

MAURICA (vti accepimus) bipartita est: altera pars in continèti Maurotia vocatur: altera duabus insulis constat, quæ Maurotides appellantur. Harum insularum vna rupibus horrenda flagrantibus, ex quibus sæpe saxa ignea maximarum instar arborum erumpunt, tanto impetu ac fragore, quâto nulla tormenta ænea, quamuis magna, globos eiaculantur: ac nonnunquam, vbi acrior

Cinis è rupibus effunditur

existit flatus, indidem ingens cineris modus egeritur; quo longè ac latè diffuso, viri feminæq; laborantes in campis cinere op-

re oppleti domos reuertuntur : dæmones magis quàm homines diceret. Apri quoque in saltibus complures oppressi, pisces extincti passim offenduntur in littore. Eadem insula, ne quid incommodi desit, adeò perpetuis penè terræ quassatur motibus, vt qui fortè præteruehantur, conterriti, naues in obiectas incurrere cautes arbitrentur. Ad hæc ingens ventorum cauernis obluçantium fremitus incredibilem omnibus inquit horrorem. Tartari speciem videre te credas. Vnde etiam libenter Franciscus occasionem captabat intentandi pœnas æternorū igniū, quibus apud inferos Deorum cultores improbiq; Christiani cruciantur. Gens etiam est in his locis ab Euāgelio aliena, inaudite feritatis, Iauaros vocat: quorum vnicum votum est, homines trucidare. Quocirca vbi alienorum copia deest ad eadem, coniuges liberosque vertunt rabiem: iidemque Christianis hominibus aliquid subinde cladium inferunt. Nec defunt qui humanam carnem, maximè verò cæcorum in prælio, habeant in delicijs. Prò Deus immortalis, quantum est præsidij in Numinis fiducia tutelaque! quantū securitatis in ipsis periculis Deo regente, nimirū nil formidandum, nil dubitandū auctore Deo. Hisce ipsis in locis

Terra misertus horribiles.

Gens mirè immanis.

inter feras belluas veriùs quàm homines,
 Psalm. 4. Xaverius, qui habitaret in adiutorio al-
 tissimi, in protectione Dei celi commora-
 tus est menses circiter tres, præter omniù
 opinionem, maiore cum emolumento
 incolarũ, quàm periculo suo. Hoc quip-
 pe temporis spatio feros illos homines,
 mitioribus ingenijs imbutos, ad Chri-
 stianæ vitæ mores reuocauit. Erant tum
 æquè omnes omnino in Christianis re-
 bus rudes, vana prorsus Christianorum
 nomina. Franciscus ergo confestim cun-
 ctos Christianorum vicos numero pro-
 pè triginta obiit, infantes baptizando, e-
 rudiendo adultos, Idolorum impediendo
 sacrificia, neophytorum miserijs, vel ani-
 mi vel corporis, subueniendo. In publicis
Barbaros mi vel corporis, subueniendo. In publicis
inferorum verò priuatisque sermonibus barbaram
specie ter- gentem cælestibus simul terrestribusque
ritat. territabat minis, inferorum sedem (quod
 identidem erumpens flamma ac cinis
 effusus indicaret) proximam illis esse
 denuntians: eò consceleratos homines
 deturbari. Idem profectò significare in-
 gentes illos terræ motus, quibus penè
 dehiscens terra nefarios homines ac Deo
 inuisos absorbere velle miniteretur. Proin-
 de cauerent omni ratione, ne in sempi-
 terna illa incendia, quorum facies ipsis
 quædam obuersaretur ante oculos, ruerent

rent præcipites. Talibus ille sermoni-
 bus, aliisque Christianæ disciplinae præ-
 ceptis, mire illorum feritatem mitigauit.
 Igitur breui gens illa vniuersa, qua non
 alia vsquam (vt diximus) tetrior imma-
 niorque ad eam diem fuerat, ex eo tem-
 pore non modò mitis & facilis, sed etiam
 erudita fidei nostræ mysterijs cœpit esse:
 tantum Christiana disciplina virium ha-
 bet ad humanitatē. Inibi interrita Fran-
 cisci animi magnitudo spectata est. For-
 tē ipsis Michaëlis Archangeli ferijs in æ-
 de sacra, maximâ incolarum frequentiâ,
 rem diuinam de more faciebat; cum re-
 pentē insula tota contremuit adeò, vt ara
 ipsa videretur funditus euerti. Extemplo
 cæteri diffugere, qua quemque agebat
 pauor. At ille seu dissimulato, seu potius
 spreto metu, sacrificium constanter per-
 egit, id euenisse interpretatus, quòd Ar-
 changelus Michaël Diabulos omnes il-
 lius regionis diuino cultui aduersantes
 malè maltatos deturbaret in Tartarum.
 Itaque plus ei negotij cum hominibus,
 quam cum Dæmonibus fuit. Quippe nõ
 defuerunt peruicaces simul ac potentes
 Deorum cultores, qui cursum Euange-
 lij obiectis minis ac terroribus morari
 niterentur. Sed frustra. inuicta Xauerij
 virtus, caelesti ope subnixâ, vicit omnia.

*Christia-
na disci-
plina bar-
bariē mi-
tigat.*

*Animi
magnitu-
do in ter-
ra motu.*

*Fructus
animorū.*

Pfal. 94.

*Celestia
solatia in
laboribus
& aru-
mnis.*

Paucis mensibus omnes Christianorum
vici lustrati : innumerabilis incolarum
multitudo partim Christianis instituta
præceptis , partim etiam ad Christi reli-
gionem traducta. Quantum profecerit,
vel hinc existimari potest , quòd in vno
oppido (Tolum vocant) ad xxv. capi-
tum millia à Francisco Christiana facta
traduntur. Par fructui labor fuit. In tam
aspera regione vltro citroque cursans, fe-
rè quicquid malorum subiri potest, tole-
rauit , egestatem, æstum, famem, sitim,
defatigationē, pericula. Cæterum vt fer-
mè responderet dolori voluptas, *secundum
multitudinem dolorum consolationes le-
tificauerunt animam eius.* Quæ quidem
quantæ fuerint, ex quodam ipsius episto-
læ ad socios capite coniectari licet. Vbi
locorum illorum sterilitate atq; omnium
rerū inopia commemorata. Hæc, inquit,
eo vobis exposui, vt intelligeretis, quan-
ta in hisce locis sit cælestium copia gau-
diorum. Siquidem hæc omnia pericula &
labores vnus Dei causa sponte suscepti,
» thesauri sunt diuinis maximisq; gaudiis
» relectissimi : vt hæc insulæ in primis aptæ
» atque appositæ, ad oculorum aciem ex-
» iucundissima lachrymarū vbertate per-
» dendam esse videantur. Equidem nun-
» quam me tot, tantis, tam continuis ani-
mi ve-

mi voluptatibus circumfluere memini, »
 prorsus vt omnem laborum atque æru- »
 mnarum sensum obruerent. Ita Franci- »
 scus ex feræ gentis cultura haud plus la-
 boris ac meriti, quàm fructus lætitiæque
 percepit.

CAPVT IV.

Ternatinos denuo excolit.

MOLVCVM inde repetens, Terna-
 tē reuertitur. A Ternatinis ingenti
 gaudio exceptus, torpentes ad studiū
 virtutis excitat, vacillātes confirmat cor-
 roboratque. Ratio autem erat talis. Die-
 bus festis bis in die concionabatur, ma-
 ne ad Lusitanos, post meridiem apud in-
 digenas: Illos quidē ad honestam piam-
 que vitam incitans, hos verò Christianis
 mysterijs maximè erudiens, & à vana
 Deorū religione deterrens. Quotidie an-
 temeridiano pomeridianoq; tēpore con-
 fidentibus vtrisq; promiscuè dabat aures.
 Quarta quaq; & sexta feria ad Lusitano-
 rum coniuges fermè indigenas de Sym-
 boli capitibus, de præceptis Decalogi, de
 Sacramentis Confessionis & Commu-
 nionis separatim verba faciebat. Erat
 tum Quadragesimæ tempus. Quocirca
 earum plurimæ Paschale Sacrosanctæ

*Conciones
 varia;*

K. 4 Eucha-